

GEMEENTE MONTFORT

Inhoudsopgave

1. Inleiding
 2. Bodemgesteldheid
 3. Grondgebruik 3.1 Agrarisch
 3.2 Niet-agrarisch
 4. Infrastructuur 4.1 Wegen
 4.2 Waterlopen
 4.3 Spoorlijnen en tramlijnen
 5. De gemeente Montfort
 6. Conclusies
- Literatuurlijst
- Kaartmateriaal

Gemeentebescrijving Montfort

1. Inleiding

1.1 Gemeente Montfort
p.a. Markt 9
6065 AV Montfort
Provincie Limburg
Inventarisatiegebied Midden-Limburg
Aantal inwoners: 3.069 (16-05-1988)
Oppervlakte: 9,92 km²
Onderdelen: Aan de Berg, Montfort.

1.2 De gemeente Montfort, onderdeel uitmakend van het inventarisatiegebied Midden-Limburg, grenst in het noorden aan de gemeente Linne. De oostelijke begrenzing wordt gevormd door de gemeente St. Odiliënberg. Aan de westkant is de gemeente Maasbracht gesitueerd, zuidelijk van Montfort bevindt zich de gemeente Echt. De gemeentegrenzen van Montfort hebben in het tijdvak 1850-1940 geen wijzigingen ondergaan.

2. Bodemgesteldheid

2.1 Het grondgebied van de gemeente Montfort maakt deel uit van het stroomdal van de Vlootbeek en bestaat grotendeels uit vlakke zandgronden. Ten zuid-westen van de kern Montfort bevindt zich een laag zandgrondgebied met een natte bodem. Westelijk en noordelijk van het dorp worden, in gebieden met stuifzandheuveld, naaldboscomplexen aangetroffen. Langs de oevers van de Vlootbeek is de bodem bedekt met oude rivierklei.

De Tranchotkaart toont de situatie van de gemeente Montfort in het eerste kwart van de negentiende eeuw. Een groot deel van het gebied, met name zuidelijk en westelijk van de kern Montfort, bestond in 1810 uit woeste grond. De afwatering van deze streek was, door de geringe hoogteverschillen en door de ondoorlatendheid van de lage zandgronden, vrijwel onmogelijk. Dientengevolge ontstonden moerasgebieden. Oostelijk van Montfort bevonden zich nog eens drie moerassen van geringe omvang. Heide werd overwegend aangetroffen in de noordoostelijke punt van de gemeente. Zowel oostelijk als westelijk van de kern Montfort was de bodem gedeeltelijk bedekt met bossen. Vanaf circa 1875 werd een begin gemaakt met de ontginning van woeste gronden. Een belangrijke rol hierin speelde aanvankelijk de Nederlandsche Heidemaatschappij, die zich bezighield met het ontginnen van woeste gronden, het aanleggen en in stand houden van bossen en het aanleggen van be- en ontwateringswerken. Na 1880 begon men in de gemeente Montfort met het beplanten van de stuifzandheuveld met dennen. In het eerste kwart van de twintigste eeuw was de kern Montfort dan ook vrijwel geheel omringd door bossen. In de periode 1880-1940 werd een groot deel van de moerasgronden in cultuur gebracht, veelal door lokale boeren op advies van de Heidemaatschappij.

3. Grondgebruik

3.1 Agrarisch

Montfort kan gekenschetst worden als een gemeente met een uitgesproken agrarisch karakter. Het bedrijven van landbouw werd echter bemoeilijkt door het specifieke karakter van de bodem.

Het uitgestrekte areaal woeste gronden fungeerde tijdens de eerste helft van de negentiende eeuw als weidegebied voor met name runderen en schapen. Buiten de woeste gronden was de bodem in gebruik als akkerland, waarop bijna uitsluitend granen werden verbouwd. Langs de Vlootbeek, op de strook rivierklei, lagen eveneens weidegronden.

Met het voortgaan van de ontginningen vond rond 1900 een kleine verschuiving binnen de akkerbouw plaats. De teelt van aardappelen werd, door de stijgende prijs van dit product, aantrekkelijk. Daarbij oriënteerde men zich vooral op de export naar Duitsland.

Betreffende de verkavelingssituatie van de bouwlanden binnen de gemeente Montfort kan gesteld worden dat de verkavelingsvorm in de periode 1850-1940 behoorde tot het es-achtige type. Dat wil zeggen: het akkerland was samengesteld uit een groot aantal lange, smalle stroken. In Montfort was het verkavelingsbeeld vrij regelmatig. Blokverkaveling wordt aangetroffen bij de bouwlandcomplexen, die in de woeste gronden werden aangelegd. Door de ruilverkaveling in de periode 1956-1959 werd verbetering gebracht in de in de loop der jaren, door uitbreiding van de agrarische bevolking, ontstane versnippering van landbouwgrond.

3.2 Niet agrarisch

Binnen de gemeente Montfort was gedurende de periode 1850-1940 de landbouw de enige bron van bestaan. In tegenstelling tot de ontwikkeling in de meeste gemeenten van de regio Midden-Limburg nam in het tijdvak 1909-1930 in Montfort de mannelijke agrarische beroepsbevolking toe. De beroepsgroep "industrie en ambacht" nam eveneens toe, dankzij de toenemende pendel. Dit kan verklaard worden vanuit het steeds nijpender tekort aan bouwland. Hierdoor werden de inwoners van de gemeente gedwongen nieuwe werkgelegenheid in de westelijke mijnstreek te zoeken.

4. Infrastructuur

4.1 Wegen

De gemeente Montfort kende rond 1850 een weinig ontwikkeld wegennet. Vanuit de kern Montfort liepen onverharde wegen in de richting van de belangrijkste omliggende kernen en naar de landerijen. De gemeente werd niet doorkruist door wegen van regionaal of provinciaal belang.

Kaartmateriaal, vervaardigd rond 1935, toont enkele veranderingen. Zij hadden voornamelijk de vorm van verbeteringen binnen het bestaande wegennet. Bovendien werden in de nieuw ontgonnen gebieden wegen aangelegd, die zich onderscheidden door een strak verloop binnen een geordend patroon. Een belangrijke nieuwe verbinding, die de bereikbaarheid van de kern Montfort vergrootte, was de weg vanuit het dorp naar het station Maasbracht langs de spoorlijn Maastricht-Roermond.

4.2 Waterlopen

De belangrijkste waterweg binnen de gemeente Montfort is de Vlootbeek, die de gemeente van west naar noord, juist ten noorden van de oude kern Montfort doorstroomt. Oorspronkelijk was de Vlootbeek een waterloop, die regelmatig buiten haar oevers trad en dan veranderde in een brede en wild stromende rivier. Sinds de oprichting van het "Waterschap de Vlootbeek en Zijtakken" in 1880 werd de beek genormaliseerd, waardoor ze volledig van aanzien veranderde. Kaartmateriaal uit 1934 toont dat, westelijk van de kern Montfort, een stuw ter bewatering van de ontgonnen gebieden werd aangebracht in het riviértje. Overigens werd, voor 1940, de Vlootbeek sterk vervuild door het afvalwater van de Duitse en Zuid-Limburgse mijnindustrie.

De ontginning van de broekgebieden maakte de aanleg van een adequaat afwateringssysteem noodzakelijk. Tussen 1850 en 1940 ontstond in de zuid-westhoek van de gemeente een netwerk van afwateringskanaaltjes.

4.3 Spoorlijnen en tramlijnen

De gemeente Montfort werd tussen 1850 en 1940 niet doorkruist door een spoor- of tramlijn. Wel was er, via een verkeersweg, een goede aansluiting vanuit de kernen Montfort en Aan de Berg naar het station Maasbracht.

5. De gemeente Montfort

5.1 Montfort

De kern Montfort ontstond tijdens de middeleeuwen tegen een heuvel, waarop rond het jaar 1260 een burcht werd gebouwd. Aanvankelijk was de kern een stadje, omwald en omgracht. De grachten werden gevoed door de Vlootbeek. De burcht werd tegen het einde van de achttiende eeuw door Franse troepen verwoest.

De Tranchotkaart toont dat Montfort in het eerste kwart van de negentiende eeuw een opmerkelijke nederzettingsstructuur had. De dorpskern had de vorm van een driehoek, gevormd door wegen die aan beide zijden bebouwd waren. Vanuit deze driehoek liepen wegen in zuidelijke en zuid-oostelijke richting. Langs deze wegen bevond zich, dicht bij de kern, eveneens bebouwing. Buiten de kern Montfort bevatte de gemeente in het begin van de negentiende eeuw slechts zeer sporadische bebouwing in de vorm van enkele geïsoleerd gesitueerde boerderijen. In 1835 telde de gemeente 637 inwoners.

Vergelijking van de Tranchotkaart met kaartmateriaal, vervaardigd in 1867, laat zien dat Montfort qua omvang en structuur van het bebouwingspatroon tot dat moment geen zichtbare veranderingen had ondergaan. Ook buiten het dorp was geen nieuwe bebouwing ontstaan. Het inwonertal was licht gestegen tot 750 in het jaar 1867.

Uitbreiding van de bebouwing vond wel plaats tussen 1867 en 1934. Naast verdichtingen binnen de bestaande structuur, ontstond nieuwe bebouwing langs de uitvalswegen in zuid-oostelijke richting.

Noordelijk van Montfort, bij de samenkomst van de weg Montfort-station Maasbracht met de wegen vanuit Montfort naar Linne (gemeente Linne) en St. Odiliënberg (gemeente St. Odiliënberg) was de kern Aan de Berg ontstaan. Deze nederzetting bestond rond 1934 uit lintbebouwing langs de drie zojuist genoemde wegen.

Buiten de twee kernen kwam rond 1935 vrijwel geen verspreid gelegen bebouwing binnen de gemeente voor.

Het inwonertal van de gemeente kende tussen 1850 en 1940 een matige groei. In 1899 bedroeg het aantal inwoners 837. In 1909 was dat getal gegroeid tot 963.

Na 1940 vertoonde de bebouwing van Montfort en Aan de Berg een aanzienlijke groei. In de kern Montfort ontstonden nieuwe woonwijken met name aan de oost- en westzijde van de oude kern. De bebouwing nam eveneens toe langs de uitvalswegen in zuidelijke richting.

De kern Aan de Berg, rond 1935 bestaande uit lintbebouwing langs drie wegen, onderging na 1940 eveneens enige uitbreiding. Deze uitbreiding had overwegend de vorm van een toename van de zojuist genoemde lintbebouwing. Nieuwe bebouwing ontstond eveneens tussen de wegen vanuit Aan de Berg naar Linne (gemeente Linne) en naar St. Odiliënberg

(gemeente St. Odiliënberg).

Opmerkelijk is het feit dat na 1940 nauwelijks werd gebouwd langs de weg Montfort-Aan de Berg. Dientengevolge zijn de beide kernen nooit werkelijk aan elkaar vastgegroeid.

Tenslotte dient vermeld te worden dat de kernen in de gemeente Montfort tijdens de tweede wereldoorlog als gevolg van bombardementen voor een groot deel verwoest werden. De sporen van deze verwoesting zijn heden ten dage met name aan te treffen in de vorm van invullingen, veelal stammend uit de jaren 1950, binnen de oudere bestaande structuren.

6. Conclusies

- 6.1 Naar aanleiding van het verrichte veldwerk dienen omtrent de gemeente Montfort de volgende opmerkingen de gemeentebescrijving af te ronden.
- 6.2 Tengevolge van de tijdens de Tweede Wereldoorlog aangerichte verwoestingen bevat de gemeente Montfort heden ten dage slechts een relatief geringe hoeveelheid bebouwing uit de periode 1850-1940. De panden uit dit tijdvak hebben een overwegend agrarisch karakter. In een aantal gevallen heeft de agrarische functie inmiddels plaatsgemaakt voor een woonfunctie. De in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project opgenomen panden werden voornamelijk aangetroffen langs beide zijden van de hoofdader, die achtereenvolgens Dijk, Markt en Zandstraat heet, en langs het Gestraatje. Het gaat hierbij niet om een aaneengesloten bebouwing uit het tijdvak 1850-1940. De oudere panden bevinden zich gewoonlijk tussen na-oorlogse bouwsels. Enige bebouwing uit de periode 1850-1940 bevindt zich eveneens langs de uitvalswegen, genaamd Huysbongerdweg, Stationsweg, Linnerweg en Waarderweg. De verspreide bebouwing, doorgaans in de vorm van boerderijen, stamt vrijwel zonder uitzondering uit de periode na 1945.
- 6.3 Gezien het relatief geringe aantal panden dat is overgebleven uit de periode 1850-1940 en de weinig opmerkelijke bouwtrant, waarin de nog bestaande exemplaren zijn opgetrokken, is binnen de gemeente Montfort geen gebied van bijzondere waarde aangegeven. Aangezien de ontwikkeling van de kern Montfort tussen 1850 en 1940 voornamelijk plaatsvond langs reeds bestaande wegen en gezien het feit dat langs de uitvalswegen slechts in beperkte mate bebouwing aanwezig is, wordt het aangeven van een stedenbouwkundige typologie niet relevant geacht.

Literatuurlijst

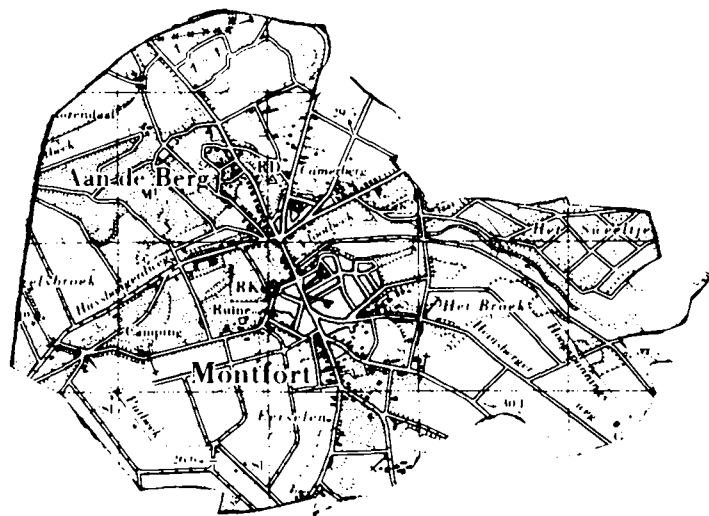
1. Handboek der geografie van Nederland, deel VI, Zwolle 1959.
2. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg, Maasbree 1981.
3. Lijst der Nederlandse gemeenten, 's-Gravenhage 1988.
4. Ph. van der Maelen, Dictionnaire Géographique du Limbourg, Assen 1978.
5. G. Maessen, "De Montforter Koeweide", in Roerstreek '84, Jaarboek HVR 16, pp. 149-150.
6. Drs. J.F.R. Philips, Drs. J.C.G.M. Jansen, Drs. Th.J.A.H. Claessens, Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914, Assen 1965.
7. Dr. E. Roebroeck, Het land van Montfort, Assen 1967.
8. A.H. Simonis, De windhoek van Gelre, Maastricht 1932.
9. Drs. A. Steegh, Kleine monumentenatlas van Nederland, Zutphen 1976.
10. Streekplan Midden-Limburg ten oosten van de Maas, S.L. 1956.
11. Streekplan Noord- en Midden-Limburg, 3 Dln., S.L. 1982.

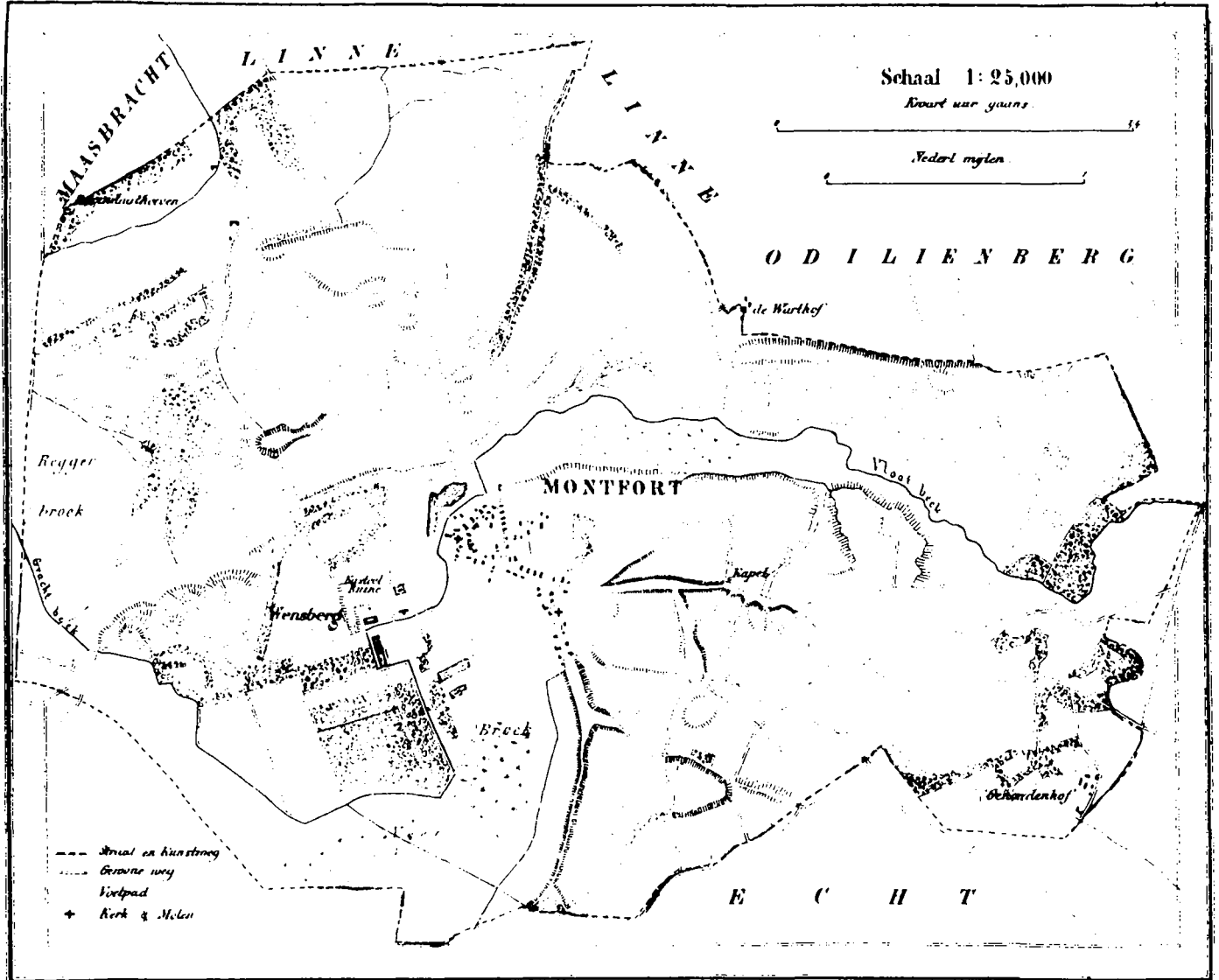
Kaartmateriaal

1. - Tranchotkaart nr. 46
Roermond 1803-1820
1:25.000
- Tranchotkaart nr. 55
Waldfeucht 1803-1820
1:25.000
2. Kaart uit J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg
Montfort 1876
1:25.000
3. Topografische kaart nr. 750
Maasbracht 1934
1:25.000
4. Kaart gemeente Montfort 1982
1:10.000
5. Kaart provincie Limburg, regio Midden-Limburg 1982
1:50.000

Lijst van bij de gemeentebescrijving gevoegde
afbeeldingen

- I De huidige gemeente Montfort
- II Tranchotkaart noordelijk deel gemeente Montfort
- III Tranchotkaart zuidelijk deel gemeente Montfort
- IV De gemeente Montfort in 1867
- V De gemeente Montfort in 1934

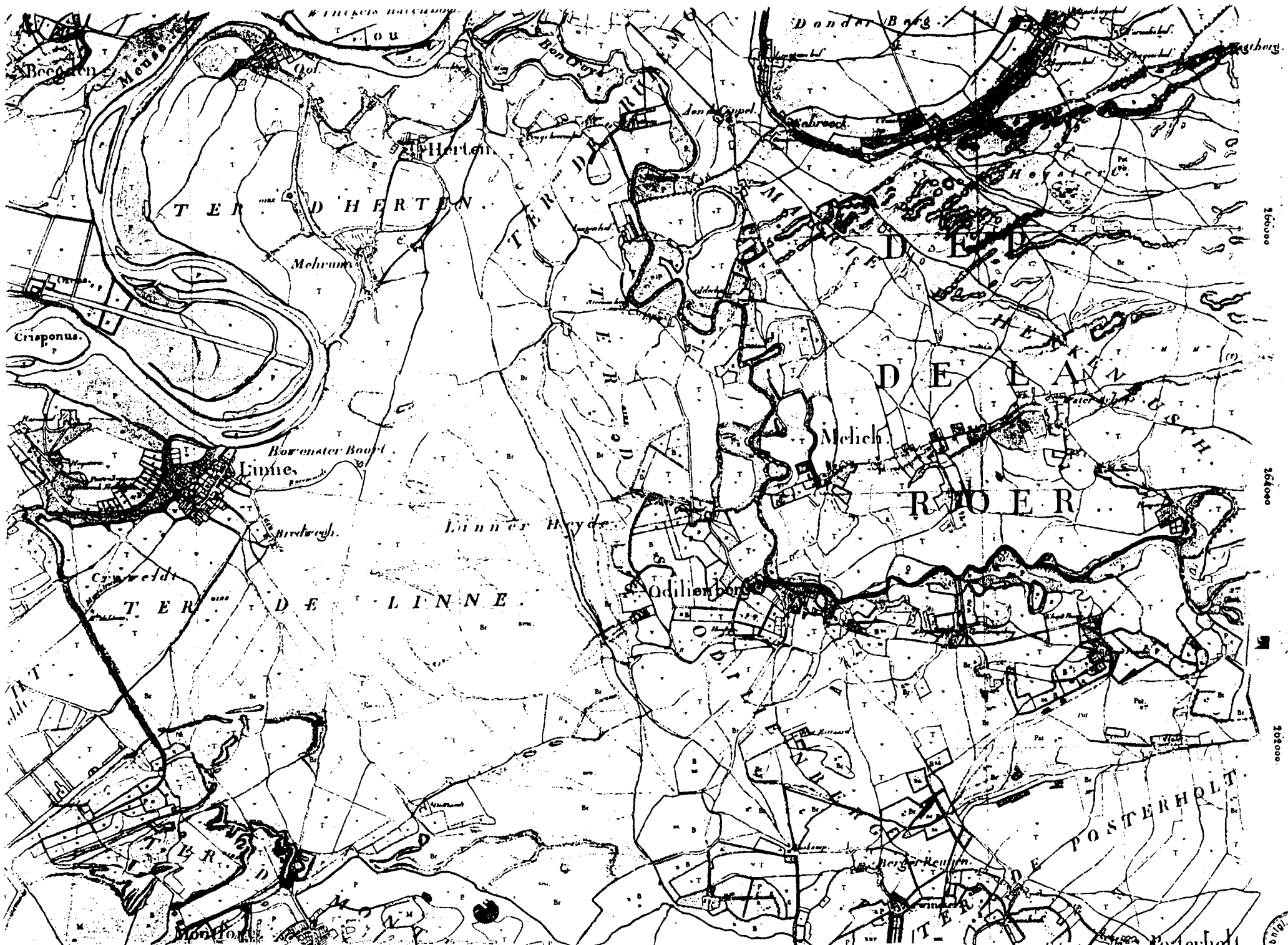

1897

Uitgave van Bureau Statistiek en Landmeter

988 Buellers 750 Inwoners.

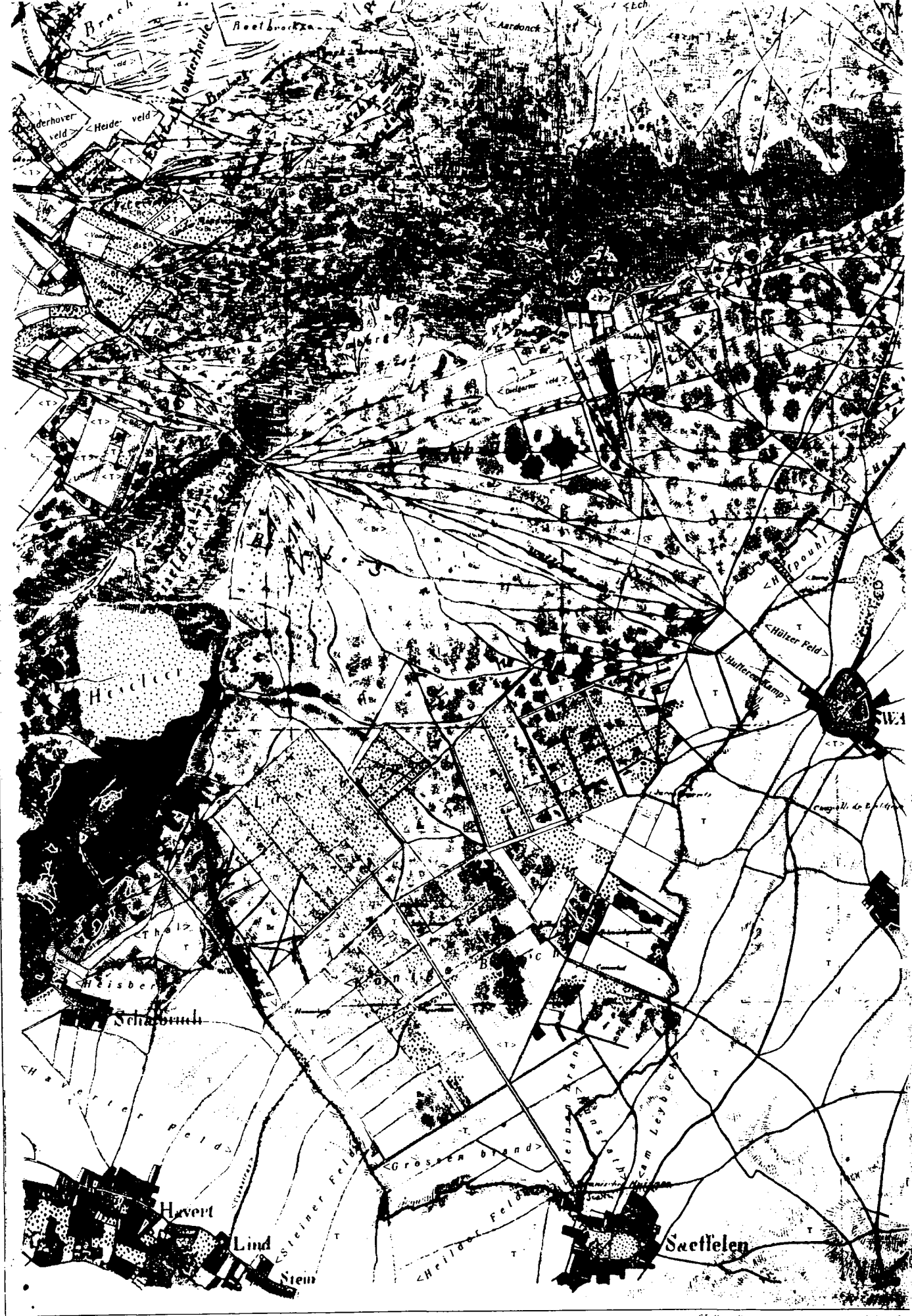

26000

26000

26000

750	750	750
750	750	750
750	750	750

N° 750
MAASBRACHT.
 Verbaard in 1833.
 Schaal 1:25000.

N° 750 Rotterdam.

1:25000
 1:25000
 1:25000

In overeenstemming
 der teekening van het blad
 opgevoerd
 in het atel der
 Algemeene Landmeet-
 dienst.

1:25000
 1:25000
 1:25000

MAASBRACHT
 Green: 91.1/85
 in nummer: 19147

Schaal van 5000 meter.

Bevestiging verricht in 1923.
 Foto-litho